

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Мокляка Володимира Миколайовича

на дисертацію *Смольнікової Олени Геннадіївни*

“Розвиток автономного навчання іноземних мов у вищих закладах освіти Великої Британії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)”,

поданої до захисту на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Реформування освіти належить до найважливіших соціальних, культурних та економічних завдань сучасного суспільства. Відбувається кардинальна зміна освітньої парадигми, перехід від авторитарної моделі, побудованої на передачі знань, умінь і навичок, до освіти гуманістичного, демократичного напрямку, що базується на особистісно орієнтованому навчанні, метою якого є розвиток індивідуальності, інтелектуального, творчого, духовного потенціалу особистості, формування здатності до автономної навчальної діяльності. З огляду на це здійснене Оленою Геннадіївною Смольніковою дослідження “*Розвиток автономного навчання іноземних мов у вищих закладах освіти Великої Британії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)*” є актуальним.

Потреба в систематизації, удосконаленні сучасного науково-методичного забезпечення педагогічної та іншомовної освіти у вищій школі зумовлює звернення до особливостей організації автономного навчання в університетах Великої Британії – країни, яка посідає одне з провідних місць на світовому ринку освітніх послуг, має значні здобутки в цій галузі. Безперечно, звернення до зарубіжного досвіду та його актуалізація на сучасному етапі реформування системи вищої освіти в Україні дасть змогу краще усвідомити діалектику загальних закономірностей і конкретних особливостей розвитку світового педагогічного процесу і його основних тенденцій.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджуються результатами дослідження, здійсненого дисертанткою, і загалом не викликають сумніву.

Дисертація складається з анотації, переліку скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідження системно впорядковане: чітко сформульовано його об'єкт, предмет і мету, окреслено завдання, забезпечено відповідність завдань та висновків, які послідовно розкривають зміст основного тексту дисертації.

У першому розділі *“Автономне навчання іноземних мов у освітньому процесі вищої школи як наукова проблема”* здійснено аналіз наукової літератури з проблем теорії і практики автономного навчання у вищих навчальних закладах, уточнено й удосконалено поняттєво-категоріальний апарат дисертації та обґрунтовано теоретико-методологічні засади АНІМ.

Визначено, що категорії *“learner autonomy”* (навчальна автономія) і *“autonomous learning”* (автономне навчання), поширені в англійській психолого-педагогічній і методичній літературі, часто вживаються як синоніми. Англійське поняття *“learner autonomy”* (навчальна автономія) дисертанткою визначено як метакогнітивну здатність студента до автономного навчання. Поняття *“автономне навчання”* (*“autonomous learning”*) Олена Геннадіївна трактує як процес, під час якого студент організовує та систематизує своє навчальне середовище завдяки керівним настановам викладача або самостійно (залежно від рівня розвитку навчальної автономії). Логічною в першому розділі є таблиця 1.1 *“Змістовні характеристики феномену “навчальна автономія”, у якій відповідно до хронології виокремлено головну ідею категорії “автономія” у творчій спадщині різних учених.*

У другому розділі *“Теоретичне обґрунтування та особливості впровадження автономного навчання у вищих закладах освіти Великої Британії (1954–1989 рр.)”* представлено методику, гіпотезу дослідження,

виявлено соціально-економічні, суспільно-політичні та освітньо-організаційні передумови становлення АНІМ у вищій школі Великої Британії; обґрунтовано процес розвитку АНІМ в британських вищих закладах освіти у зазначених хронологічних рамках, розроблено його періодизацію, відповідно до якої розкрито особливості й тенденції формування концепції АНІМ.

У третьому розділі *“Тенденції реалізації автономного навчання іноземних мов у вищій школі Великої Британії (1990–2011 рр.)”* проаналізовано розвиток форм і методів АНІМ у вищих закладах освіти Великої Британії (1990–2011 рр.), досліджено роль викладача в організації АНІМ, актуалізовано британський досвід й обґрунтовано можливість його застосування в освітньому процесі української вищої школи шляхом упровадження універсальної авторської схеми АНІМ, структурними компонентами якої є 4 блоки – цільовий, теоретико-методологічний, змістовно-організаційний, результативно-прогностичний; 3 послідовні рівні формування АНІМ – мотиваційно-підготовчий, упроваджувально-практичний, оцінювально-коригувальний. Цікавим є аналіз інноваційних освітніх технологій, здійснений дисертанткою в п. 3.1. Викликає науковий інтерес таблиця 3.1, де здійснено порівняння обов’язків викладача та радника на різних етапах навчального процесу.

Дисертація Смольнікової Олени Геннадіївни є комплексним дослідженням, у якому завдяки аналізу вітчизняної і зарубіжної філософської, психологічної, педагогічної та іншої фахової літератури виконано поглиблену систематизацію фактичного матеріалу, у яких розкриваються питання розвитку автономного навчання іноземних мов у вищих закладах освіти Великої Британії. У переліку використаної літератури представлено 306 найменувань, з яких 185 – іноземною мовою. Такий широкий за змістом і напрямками розкриття наукових проблем перелік покликань є безперечним доказом поінформованості здобувачки і дає підстави для висновку про фундаментальність теоретико-методичних засад дисертації.

Дисертанткою **вперше:**

➤ обґрунтовано процес розвитку теорії і практики автономного навчання іноземних мов у вищих закладах освіти Великої Британії другої половини ХХ – початку ХХІ ст. як послідовно-поступальне розроблення теоретичних засад АНІМ, концептуалізацію наукових підходів, поетапну трансформацію змісту, організації, методів і засобів його практичного втілення під впливом соціально-економічних, суспільно-політичних і освітньо-організаційних змін у країні. Авторську періодизацію процесу представлено в єдності трьох етапів: 1954–1969 рр.; 1970–1989 рр.; 1990–2011 рр.;

➤ визначено передумови розвитку АНІМ в університетах Великої Британії: соціально-економічні; суспільно-політичні; розвиток білінгвізму, збільшення кількості студентів, створення нового середнього класу; освітньо-організаційні та ін.;

➤ виявлено особливості й тенденції (загальні, специфічні, пролонговані, короткотривалі) розвитку АНІМ у британській вищій школі;

➤ доведено доцільність і можливість упровадження в освітньому процесі вищої школи України: 1) актуалізованого досвіду реалізації АНІМ у вищих закладах освіти Великої Британії (розвиток здатності до саморегуляції навчальної автономії, самооцінювання і самоконтролю, формування компетентностей автономної навчальної діяльності, використання інноваційних освітніх технологій АНІМ у системі дистанційної, змішаної і відкритої освіти); 2) персоніфікованих ідей британських учених із розвитку АНІМ.

Вагомим є *практичне значення результатів* здійсненого дисертанткою дослідження, сутність якого полягає в розробці авторської описової схеми організації автономного навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах.

Обґрунтовані теоретичні підходи до реалізації АН можуть застосовуватися під час укладання широкого спектра нормативних і

спеціалізованих навчальних дисциплін, елективних курсів, спецсеінарів, навчальних посібників і підручників, знайдуть втілення в подальших наукових дослідженнях з історії і теорії педагогіки вищої школи, порівняльної педагогіки, теорії і практики мовної освіти, методики викладання ІМ, а також у створенні освітньо-професійних, освітньо-наукових програм бакалаврської, магістерської, докторської підготовки.

Проміжні та підсумкові результати дисертації мають широке коло застосування в навчально-виховному процесі Університету менеджменту м. Варна (Болгарія, Cardiff Metropolitan University (the UK) (certificate from 25.08.2016), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1702 від 30.09.2016 р.), Мукачівського державного університету (довідка № 2704 від 16.11.2016 р.), Державного вищого навчального закладу “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” (довідка № 996 від 29.11.2016 р.).

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки в науково-практичних конференціях різного рівня (міжнародних, всеукраїнських, регіональних). Основні результати дисертації представлені в 13 публікаціях, з яких 6 статей опубліковано у фахових виданнях, 2 – в закордонних.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, відзначимо окремі дискусійні моменти та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. Уважаємо, що детальнішого аналізу потребують філософські течії, які послідовно впливали на організацію автономного навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах Великої Британії впродовж заявленого хронологічного періоду.

2. На нашу думку, варто довести доцільність застосування відповідно до кожного виділеного етапу розробленої періодизації такого терміна, як “продовжена тенденція”.

3. Необхідно пояснити, чому система автономного навчання іноземних мов займає сьогодні одне з провідних місць у європейській університетській освіті.

Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи і є приводом для наукової дискусії. Структура, зміст, висновки в авторефераті повністю відображають основні положення здійсненого дослідження.

Дисертація Смольнікової Олени Геннадіївни “Розвиток автономного навчання іноземних мов у вищих закладах освіти Великої Британії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)” є завершеною, комплексною, самостійною науковою працею, що має вагомим теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567 (зі змінами), а її авторка – Смольнікова Олена Геннадіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Короленка

В. Мокляк

В. М. Мокляк

Підпис *В. М. Мокляк*
Засвідчую
Пров. фахівець
відділу кадрів *О. М. Паляниця*
О. М. Паляниця